

בטיחות בדרכים בקיצור

הסחת דעת כתוצאה משימוש בטלפון

בזמן נהיגה

ההערכה היא שכחמישית מהתאונות נגרמת כתוצאה מהסחת דעת (NHSTA 2009). הסחת דעת בנהיגה היא הפנייה - רצונית או בלתי רצונית - של תשומת לב ממשימת הנהיגה למחשבה, חפץ, פעילות, אירוע, או אדם, אשר גורמת לנהג שלא לזהות בזמן מידע חיוני לצורך השליטה ברכב. הסחת דעת נגרמת מגורמים שונים בתוך הרכב (כגון נוסעים, רדיו, אכילה) או מחוץ לרכב (כמו שילוט חוצות). מסמך זה מציג את הסכנה הכרוכה בשימוש בטלפון בזמן נהיגה, את קבוצות האוכלוסייה שנמצאות בסיכון ואת דרכי ההתערבות האפשריות להתמודדות עם התופעה.

שימוש בטלפון נייד מהווה גורם סיכון בנהיגה

שימוש בטלפון הנייד בזמן נהיגה נחקר רבות ונמצא כפוגם בביצועי נהיגה וכמעלה את הסיכוי למעורבות בתאונות דרכים.

מחקרים העלו שבזמן שיחה בטלפון הנייד הסיכוי להיות מעורב בתאונת דרכים הוא בערך פי 4 (Redelmeier & Tibshirani 1997; McEvoy et al. 2005). המחקר גם הצביע על כך ששיחה בטלפון נייד פוגעת בביצועי נהיגה: היא מאריכה את זמן התגובה, מפחיתה את היכולת לגלות ולזהות אובייקטים בזמן (למרות שהמקור להסחה הוא קולי), מגדילה את מספר הסטיות מנתיב הנסיעה ופוגעת ביכולת לשמור מרחק מכלי רכב אחרים (Shinar 2007).

השימוש במסרונים (SMS) פוגע גם הוא ביכולות נהיגה, וכנראה אף יותר מאשר השימוש בטלפון לשם שיחה. קיים רק מחקר מועט על השלכות שימוש במסרונים, אך המחקרים הקיימים מצביעים על כך שקבלת ובמיוחד שליחת הודעות טקסט פגעו בביצועי נהיגה (McCartt 2009). כך, למשל, נמצא שבזמן שליחת הודעת טקסט נהגים הסירו את מבטם מהכביש למשך 40% מהזמן - פי ארבעה ממשך הזמן הרגיל בו נהגים אינם מסתכלים לכיוון הכביש.

בטיחות בדרכים בקיצור

נמצא, כמו כן, שמספר הסטיות מהנתיב בזמן שליחת הודעת SMS גדל ב- 28% בהשוואה למצב בו לא נשלח מסרון (Hosking et al. 2006).

לדיבורית אין יתרון בטיחותי

מחקרים רבים מצביעים על כך שמידת הסחת הדעת שנגרמת בעת שיחה בטלפון עם דיבורית דומה למידת הסחת הדעת ללא דיבורית (Dewar and Olson 2007; Shinar 2007). ההסבר הוא שהסחת הדעת בעת שימוש בטלפון נובעת בעיקר מהקצאת קשב לשיחה ולא מעצם החזקת הטלפון ביד (Shinar 2007; SWOV 2008). מכאן שעידוד השימוש בדיבורית אינו פותר את בעיית הסחת הדעת הנגרמת משימוש בטלפון בזמן נהיגה ועלול אפילו להזיק משום שיוצר תחושה מטעה ששיחה באופן זה בטוחה (Shinar 2007).

שימוש בטלפונים מהווה גורם סיכון לכלל הנהגים

שימוש בטלפונים בזמן נהיגה מהווה גורם סיכון לכלל ציבור הנהגים. בנהיגה שגרתית נהג מנוסה אינו זקוק, אמנם, לכל יכולת עיבוד המידע שלו לצורך ביצוע מטלת הנהיגה, אך הוא עשוי להיקלע לשינוי פתאומי בעומס מטלת הנהיגה (כמו במקרה של הולך רגל שמתפרץ לכביש או של רכב שעוצר בפתאומיות) בזמן שהוא עסוק בשיחה או בתפעול הטלפון (Shinar 2007).

נהגים חדשים ונהגים מבוגרים נמצאים בסיכון מוגבר. מחקרים הצביעו על כך שנהגים חדשים התקשו יותר להתמודד עם הסחת דעת הנגרמת משימוש בטלפונים ניידים, שכן הם אינם מנוסים במיומנות נהיגה וזקוקים לכל יכולות עיבוד המידע שלהם. נהגים מבוגרים (בגילאי +55) התקשו יותר להתמודד עם עומס המשימות של נהיגה ושימוש בטלפון (Dewar and Olson 2007). המצב חמור במיוחד אצל הצעירים שכן לנהגים אלו ביטחון עצמי מופרז והם נוטים להשתמש בטלפון תוך כדי נהיגה יותר מכל קבוצה אחרת (Shinar 2007).

בטיחות בדרכים בקיצור

דרכי התערבות אפשריות

חקיקה ואכיפה

רוב המדינות שמגבילות את השימוש בטלפון אוסרות על שימוש ללא דיבורית. איסור גורף על שימוש בטלפון בזמן נהיגה קיים במספר מצומצם של מדינות (הודו, מקסיקו, פורטוגל וסינגפור). מספר מדינות - בהן ישראל, קליפורניה ומרילנד, אסרו על שליחת מסרונים בזמן הנהיגה.

למרות שאיסור שימוש בטלפון בזמן נהיגה ללא דיבורית הוא סוג החקיקה הנפוץ ביותר (קיים בלמעלה מ- 40 מדינות), הרי שלשימוש בדיבורית אין יתרון בטיחותי. חקיקה שמעודדות שימוש בדיבורית אינה פותרת את בעיית הסחת הדעת שנגרמת כתוצאה משימוש בטלפון, שכן, כפי שצוין לעיל, מידת הסחת הדעת על ידי שיחה בטלפון עם דיבורית דומה למידת הסחת הדעת בלי דיבורית. חקיקה מסוג זה עשויה אף לפגום שכן יוצרת תחושה מטעה ששיחה באופן זה בטוחה. יתרה מכך - חקיקה, אכיפה וענישה נחשבים כאמצעים פחות יעילים להתמודד עם בעיית הסחת הדעת בזמן נהיגה (NHTSA 2009).

המלצת ה-National Transportation Safety Board של ארה"ב, עם זאת, היא לאסור על שימוש באמצעי תקשורת אלחוטיים על ידי נהגים חדשים במסגרת רישיון הנהיגה המדורג. מספר מדינות אסרו על קבוצות נהגים מסוימות (כמו נהגי הסעות תלמידים או נהגים צעירים) להשתמש בטלפון נייד בעת נהיגה.

איסור על ידי ארגונים

חברות ציבוריות ופרטיות שונות קבעו איסור על שימוש בטלפון או על שליחת מסרונים בזמן נהיגה ברכבי החברה, לדוגמא: National Transportation Safety Board, Imperial Oil, Exxon Mobile. בארה"ב הכריז הנשיא אובמה על איסור גורף על שימוש בכל תקשורת אלקטרונית תוך כדי נהיגה לכל עובדי הממשל האמריקאי.

הסברה והדרכה

התמודדות עם בעיית הסחת הדעת מציבה בפני גורמי ההסברה והדרכה אתגר, שכן מדובר בנורמה מושרשת. מחקרים מצביעים על כך שגם כאשר אנשים מכירים בסיכון שבשימוש בטלפון בזמן נהיגה הם ממשיכים להשתמש בו.

בטיחות בדרכים בקיצור

תמריצים כלכליים

בספרות מועלית גם האפשרות להשתמש בתמריצים כלכליים להפחתת השימוש בטלפון נייד: הוזלת פרמיית ביטוח הרכב למתחייבים שלא להשתמש בטלפון נייד בזמן נהיגה או ייקור הפרמיה למי שביצע תאונה בזמן שימוש בטלפון.

אמצעים טכנולוגיים

אמצעים טכנולוגיים שונים יכולים לחסום חלק או את כל יכולות הטלפונים בזמן שהרכב בתנועה - כגון חסימת אפשרות הגלישה ברשת בזמן נהיגה. יעילותם של אמצעים אלו טרם נחקרה.

נכתב על ידי: ד"ר תמר תומר-פישמן, ראש אגף המחקר